LU 75.zinātniskā konference
Zemes un vides zinātņu nozares sekcija „Vietu plānošana un attīstība”
02/02/2017/ LU DAC, Rīga

EKOSISTĒMU PAKALPOJUMU PIEEJA PLĀNOŠANĀ:
jauna tendence vai vērā ņemama iespēja

Projekta *LIFE «Ekosistēmu pakalpojumi»* ietvaros
Rekomendāciju izstrādes EP pieejas integrācijai telpiskās attīstības plānošanā

Sabīne Zāģere
Ainavu arhitekte / Telpiskās attīstības plānotāja
sabine@alpspace.lv

EKOSISTĒMU PAKALPOJUMU PIEEJA PLĀNOŠANĀ:

jauna tendence vai vērā ņemama iespēja

1. Apzināt: **Ekosistēmu pakalpojumu** kartēšanas un **novērtēšanas** nepieciešamību

2. Konstatēt: **Iespējas un ieguvumus** telpiskās attīstības plānošanas un **lēmumu pieņemšanas** procesam

AKTUALITĀTE – KĀPĒC?

..tendences un vietējais konteksts..

- EP KARTĒŠANAS NEPIECIEŠAMĪBA
- EP NOVĒRTĒŠANAS NEPIECIEŠAMĪBA
- IESPĒJAS UN IEGUVUMI TAP PROCESĀ
- IESPĒJAS LĒMUMU PIEŅEMŠANAS PROCESĀ

PĒC BŪTĪBAS

- **Ar ko sākam plānošanas darbu ???**

...noskaidrojam, kur esam, kas mums ir, cik daudz, kāpēc ir, ko ar to darīt un kā darīt, kas un kāpēc mums ir svarīgs...

- Kartējam, lai iepazītu un apzinātos **vērtības konkrētā vietā**, teritorijā – **ekspertīze** (eksperta ⇄ ne-eksperta)
- Kartējam, lai apzinātu **iesaistītās puses:** vērtību lietotājus, atbildīgos attīstītājus, katras puses **nostāju, sapratni**
- Kartējam, lai būtu pieejami **dati un informācija,** uz kuriem balstīties **lēmumos un rīcībās (objektivitāte)**

ZEM LIELĀ, VIDĒJĀ UN MAZĀ LIETUSSARGA

<u>Plānošanas darbs un rīcības, kopsolī ar:</u>

- Tūkstošgades ekosistēmu novērtējums (*Millenium Ecosystem Assessment*) – **ANO iniciatīva, 2000** – zinātniski pamatota politika, vairāk sektoriāla pieeja
- Ekosistēmas un bioloģiskās daudzveidības ekonomika (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity – TEEB*) – **G8+5 valstu vides ministru iniciatīva, 2007** – integrēta pieeja
- **Eiropas Komisijas** Bioloģiskās daudzveidības **stratēģija 2020.gadam** - līdz 2014.gadam kartēt un novērtēt stāvokli (valstiski); - līdz 2020. gadam novērtēt EP ekonomisko vērtību
- **Latvijas** ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam **«Latvija 2030»** un **Latvijas** Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam **«NAP 2020»**

Pēc Dr.oec., As.prof. Elīnas Konstantīnovas *«Aktualitātes ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas jomā pasaulē»*, 2015 materiāla (Biedrība «Baltijas krasti»)

PRIORITĀŠU NOTEIKŠANA

- Tradicionāli pakārtotā struktūra:

Stratēģiskie **mērķi** – Ilgtermiņa attīstības prioritātes – Rīcības virzieni – uzdevumi – aktivitātes + finansējums – **no vispārējā uz konkrēto reizēm nenonākam**.

- **Teorētiski - EPP ataino pieeju**,

kur **vērtību** kartēšanas un novērtēšanas rezultāti kalpo par **argumentu**, ko plānot, kā rīkoties - **izsaka** arī <u>specializāciju, vīziju un scenārijus **(teritorijas un lietotāji)**</u>

Latvijas specifika – *paspēt nesabojāt* – novērtēt situāciju pašlaik – piemērot **adekvātu attīstību!** Rietumeiropā vides kvalitāšu atjaunošana sekmējas, bet autentiskumu dabā atjaunot nav cilvēka spēkos.

EKOSISTĒMU SNIEGTO IESPĒJU SLIEKŠŅA NOTEIKŠANA – **EP & EPP**

Pēc Dr.oec., As.prof. Elīnas Konstantīnovas *«Aktualitātes ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas jomā pasaulē»*, 2015 materiāla (Biedrība «Baltijas krasti»)

Attīstība vienmēr ir uz kaut kā rēķina – cik tālu varam iet

- Ekosistēmu un to pakalpojumu kartēšanas un novērtēšanas darba grupa (MAES), darbības mērķi:

- *Atbalsts un ietvars ES dalībvalstīm ekosistēmu un to pakalpojumu izvērtēšanā;*

- *EPP un bioloģiskās daudzveidības integrācijas lēmumu pieņemšanā veicināšana.*

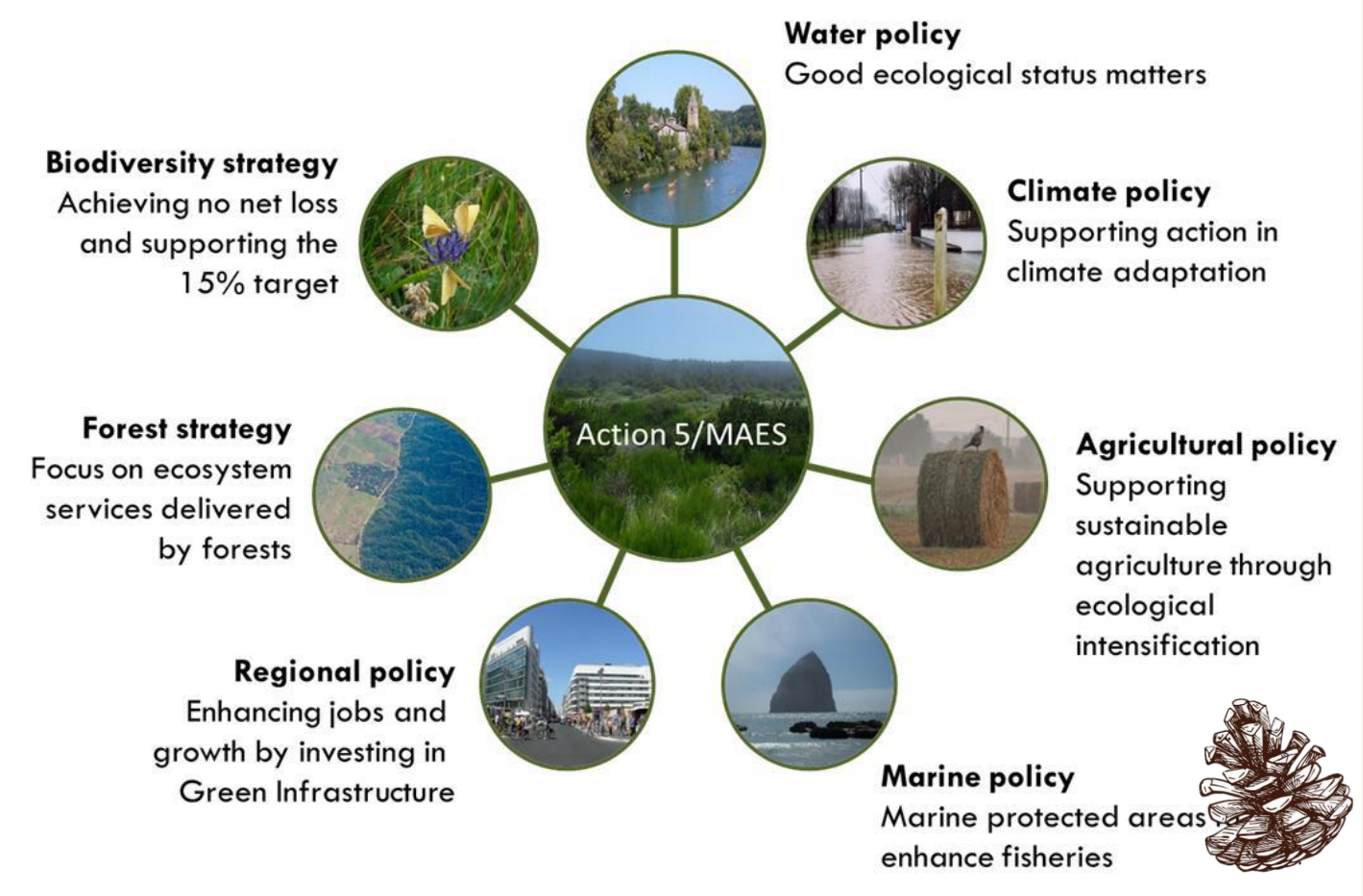

EP NOVĒRTĒŠANAS NEPIECIEŠAMĪBA

EPP POTENCIĀLĀ **MISIJA**

Atbilžu meklējumi, iespējams, ka:

- No vārdiem uz atbilstošām rīcībām - **ilgtspējīga attīstība praksē**
- **Augšupvērsta pieeja**, projekts – iespēja – **instruments**, lai:

- Novērstu pastāvošās **nepilnības** plānošanā
- Novērstu **pretrunas** plānos un darbos
- Veicinātu spēju objektīvāk **vienoties**
- **No ierobežojumiem uz pamācībām un priekšlikumiem**
- **Gadījumi – kad, kādēļ un kā – bez standartizēšanas!**

KUR ESAM PAŠLAIK - apstākļi

No **IAS līdz TP un TIAN** tāls ceļš –

Ceļš, kura gaitā cēlie **mērķi** reducējas, vai zaudē noteiktību, **novirze no kursa – PRETRUNAS – apņemšanās un reālās rīcības**

Attīstības plānošanā esam **arvien spēcīgāki vārdos - formulējumos un plānos**.....

.....tomēr skaistā bilžu grāmata - **TP**, komplektācijā ar **TIAN** nereti ilgtspējīgai domāšanai un rīcībās ir pretrunīga (interešu konflikti)....

.....ja arī nav – tad **ikdienas dzīve, projektu īstenošana** ir pretrunā

6 SOĻU PIEEJA DALĪBVALSTĪM (TEEB, 2007)

1.solis **Vienoties** par būtiskajiem **politikas jautājumiem un virzieniem** ar galvenajām **iesaistītajām pusēm**

2.solis **Noteikt** atbilstošākos ekosistēmu **pakalpojumus** (valsts/reģionālā līmenī)

3.solis **Definēt** kāda **informācija** ir nepieciešama un izvēlēties atbilstošākās **metodes**

4.solis **Novērtēt** ekosistēmu pakalpojumus

5.solis **Identificēt** un **novērtēt politikas iespējas** (plusus un mīnusus)

6.solis **Pārskatīt**, **precizēt** un **sagatavot ziņojumu**

Pēc Dr.oec., As.prof. Elīnas Konstantīnovas *«Aktualitātes ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas jomā pasaulē»*, 2015 materiāla (Biedrība «Baltijas krasti»)

LĒMUMU PIEŅEMŠANA

SPECIĀLISTU ARGUMENTI / INTEREŠU SPIEDIENS ---

-------- sabiedrība kopumā, vietējais iedzīvotājs

Scenāriji: redzamais un neredzamais fons

Piemēri:

- **Nacionālie Ekosistēmu novērtējumi** *(Vācija, Apvienotā Karaliste, Spānija, Francija, Somija, Nīderlande, Zviedrija, Portugāle, Gruzija, Indija, Meksika, Norvēģija, Jaunzēlande, Taizeme, Izraēla, Lietuva (sākts 2010.gadā)* - politikas
- **Ekosistēmu pakalpojumu sociāli – ekonomiskā nozīme Ziemeļvalstīs** – sintēzes ziņojums TEEB kontekstā (2012.gads)

Rezultāts - Sintēzes ziņojums: slēdzieni un rekomendācijas politiskā līmenī, dabas kapitāla sociāli ekonomiskās nozīmes pierādījums, piemēru analīze

Piemēri no Dr.oec., As.prof. Elīnas Konstantīnovas *«Aktualitātes ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas jomā pasaulē»*, 2015 materiāla (Biedrība «Baltijas krasti»)

KOMPROMISS UN ADRESĀTI

Saimnieciska domāšana!

Kompromisa un **līdzsvara meklējumi galējībās**:

Konkurētspēja, līdzsvarota attīstība/

Īpašas nozīmes vērtību vietas (ĪADT & KM)

Piemēri:

- **Ieguvumi no zaļās infrastruktūras** – mākslīgo mitrāju pilsētvidē sociāli – ekonomiskais nozīmīgums **(*Nummela, Somija*),** problēma – cēloņi – risinājumi: **izmaksu un ieguvumu efektivitāte;**
- **Ekonomiskie ieguvumi** no **aizsargājamām teritorijām –** pamats turpmākām publiskām **investīcijām *(Somija, Metsahallitus – Natural Heritage Services)* –** acīm redzams rezultāts - lēmumu pieņēmēju un sabiedrības pārliecināšana;
- **Apvienotās Karalistes (AK) Nacionālais Ekosistēmu novērtējums**

Piemēri no Dr.oec., As.prof. Elīnas Konstantīnovas *«Aktualitātes ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas jomā pasaulē»,* 2015 materiāla (Biedrība «Baltijas krasti»)

KĀ TĒRĒJAM – IZMANTOJAM … TĀ DZĪVOJAM

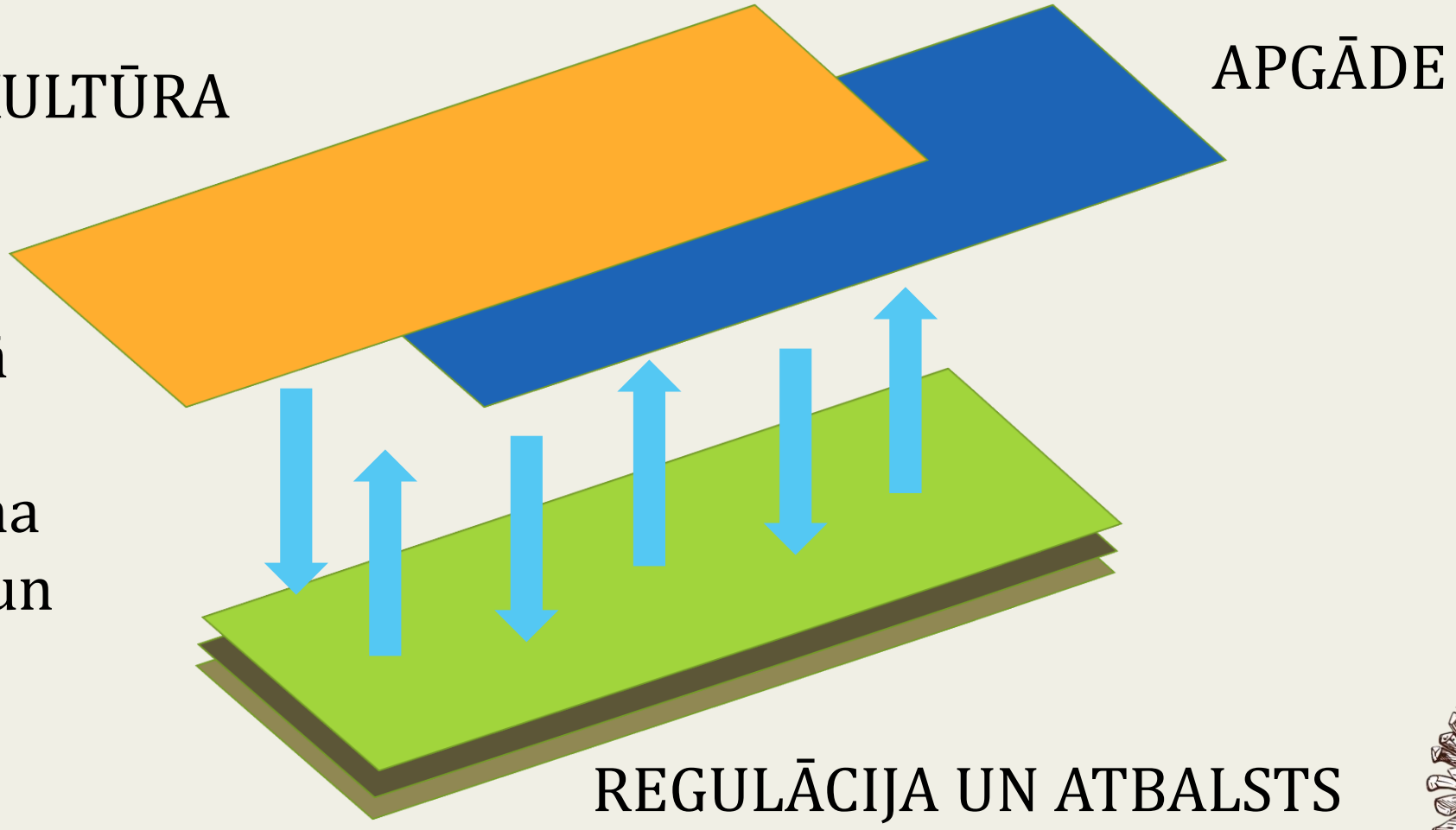

Samērīgums patēriņā un ierobežojumos – līdzsvara neizjaukšana – pamats regulācijai un atbalstam

LU 75.zinātniskā konference

Zemes un vides zinātņu nozares sekcija „Vietu plānošana un attīstība”

02/02/2017/ LU DAC, Rīga

PALDIES!
Lai mums izdodas!

Sabīne Zāģere

Ainavu arhitekte / Telpiskās attīstības plānotāja

sabine@alpspace.lv